

Київський університет імені Бориса Грінченка
Педагогічний інститут
Кафедра початкової освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-методичної та навчальної роботи
О.Б.Жильцов
« 01 » _____ 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Сучасні моделі початкової освіти»

для студентів

спеціальності 013 Початкова освіта
освітнього рівня другого (магістерського)
освітньої програми 013.00.02 «Педагогіка і методика початкової освіти»

Київ – 2021

Розробники:

Бондаренко Геннадій Леонідович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту;

Викладачі:

Бондаренко Геннадій Леонідович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри початкової освіти, кафедра початкової освіти Педагогічного інституту;

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри початкової освіти
Протокол №15 від 31 серпня 2021 року

Завідувач кафедри Г.Л. Бондаренко

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми 013.00.01
«Початкова освіта»

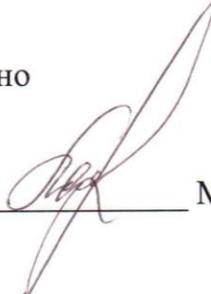
« 01 » 09 2021 р.

Гарант освітньо-професійної програми 013.00.02 «Педагогіка і методика початкової освіти»

 Т.І. Мієр

Робочу програму перевірено

« ___ » _____ 2021 р.

Заступник директора М.А. Машовець

Пролонговано:

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ___ » _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ___ » _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ___ » _____ 20__ р. Протокол №__

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), « ___ » _____ 20__ р. Протокол №__

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формою навчання	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
<i>«Сучасні моделі початкової освіти»</i>		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/120	
Курс		5 (2)
Семестр		13 (5)
Кількість змістовий модулів із розподілом:		
Обсяг кредитів		4
Обсяг годин, в тому числі:		120
Аудиторні		16
Модульний контроль		-
Семестровий контроль		-
Самостійна робота		104
Форма семестрового контролю		залік

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни – розвиток у майбутнього менеджера систем якості початкової освіти умінь, які стосуються управління інноваційною діяльністю, аналізу вітчизняних і європейських моделей початкової освіти, побудови власної ефективної моделі сучасної школи I ступеня.

Завдання навчальної дисципліни:

- розвиток умінь, які стосуються управління інноваційними процесами в початковій школі, на основі пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- набуття знань про теорії моделювання, види моделювання, основні етапи створення моделей, алгоритм управління процесом впровадження інновацій у початковій школі;
- оволодіння вміннями аналізу популярних вітчизняних та європейських моделей початкової освіти;
- оволодіння вміннями управління інноваційними процесами в початковій школі, підготовки педагогічного колективу до інноваційної діяльності;
- розвиток умінь із самоаналізу інноваційної управлінської діяльності на основі осмислення, переосмислення дій, аналізу самокритики, сприймання конструктивної критики;
- розвиток умінь здійснювати методичний супровід інноваційної освітньої діяльності в початковій школі.

3. Результати навчання за дисципліною

- здійснювати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел щодо управління інноваційними процесами в початковій школі;
- знати загальні основи теорії моделювання, сутність основних понять, види моделювання, основні етапи створення моделей; алгоритм управління процесом впровадження інновацій у початковій школі;
- аналізувати популярні вітчизняні та європейські моделі початкової освіти;
- володіти вміннями управління інноваційними процесами в початковій школі, підготовки педагогічного колективу до інноваційної діяльності;
- аналізувати інноваційну управлінську діяльність;
- володіти інноваційними технологіями організації освітнього процесу в початковій школі;
- здійснювати методичний супровід інноваційної освітньої діяльності в початковій школі.

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Розподіл годин між видами робіт						
	Аудиторна						Самостійна
	Усього	Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Вітчизняні моделі початкової освіти							
Тема 1. Основи теорії моделювання	8	2					6
Тема 2. Традиційна класифікація моделей освіти	8	2					6
Тема 3. Сутність та особливості інноваційного ЗЗСО (початкова освіта)	6						6
Тема 4. Інноваційна діяльність керівника ЗЗСО (початкова освіта).	6						6
Тема 5. Модель початкової освіти НУШ	6			2			6
Тема 6. Модель початкової освіти «Крок за кроком»	8		2				6
Тема 7. Модель початкової освіти «Росток»	8						8
Тема 8. Модель навчання академічно обдарованих учнів початкової школи «Інтелект України»	8						8
Модульний контроль	-						-
Разом	60	4	2	2	-	-	52
Змістовий модуль 2. Зарубіжні моделі початкової освіти							
Тема 9. Фінська модель початкової освіти	8	2					6
Тема 10. Моделі початкової освіти в Польщі	8	2					6
Тема 11. Моделі початкової освіти в Німеччині	8			2			6
Тема 12. Моделі початкової освіти в Естонії	8		2				6

Тема 13. Моделі початкової освіти у Франції	6						6
Тема 14. Моделі початкової освіти у Великій Британії	6						6
Тема 15. Моделі початкової освіти в США	8						8
Тема 16. Моделі початкової освіти в Японії	8						8
Модульний контроль	-						-
Разом	60	4	2	2	-	-	52
Усього	120	8	4	4	-	-	104

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I.

Вітчизняні моделі початкової освіти

Тема 1. Основи теорії моделювання

Сутність понять «модель», «моделювання». Види моделювання. Класифікація моделей за ознаками. Основні етапи створення моделей. Функції моделей. Умови допустимості моделювання.

Основні поняття теми: модель, моделювання, фізичне моделювання, математичне моделювання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 2. Традиційна класифікація моделей освіти

Модель освіти як державно-відомчої організації. Модель розвивальної освіти (В. В. Давидов, В. В. Рубцов та ін.). Традиційна модель освіти (Ж. Мажо, Л. Кро, Ж. Капель, Д. Равич, Ч. Фінн та ін.). Раціоналістична модель освіти (П. Блум, Р. Ганье, Б. Скіннер та ін.). Феноменологічна модель освіти (А. Маслоу, А. Комбс, К. Роджерс та ін.). Неінституціональна модель освіти (П. Гудман, І. Ілліч, Ж. Гудлед, Ф. Клейн, Дж. Холт, Л. Бернар й ін.).

Основні поняття теми: модель освіти, розвивальна модель, традиційна модель, раціоналістична модель, феноменологічна модель, неінституційна модель.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 3. Сутність та особливості інноваційного ЗЗСО (початкова освіта)

Інноваційний потенціал ЗЗСО (початкова освіта): матеріально-фінансовий, особистісний, інноваційний. Типи інноваційних освітніх систем: штучна, природна, змішана.

Основні поняття теми: інновація, інноваційний потенціал, інноваційний потенціал закладу освіти, інноваційна освітня система.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 4. Інноваційна діяльність керівника ЗЗСО (початкова освіта)

Етапи освітньої інновації керівника ЗЗСО (початкова освіта): творення, освоєння (теоретичний), апробація (організаційно-практичний, аналітичний), впровадження, насичення, спад, іррадіація. Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у початковій освіті. Прийняття рішення про нововведення в ЗЗСО (початкова освіта).

Основні поняття теми: інноваційна діяльність керівника, етапи освітньої інновації, управління процесом інновацій.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 5. Модель початкової освіти НУШ

Мета і завдання. Нормативно-правове забезпечення особистісно-орієнтованої моделі освіти, заснованої на ідеології дитиноцентризму. Основні риси педагогіки партнерства. Формування загальнолюдських цінностей. Структура освітнього процесу в школі I ступеню.

Основні поняття теми: особистісно-орієнтована модель освіти, дитиноцентризм, педагогіка партнерства, загальнолюдські цінності, структура освітнього процесу.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 6. Модель початкової освіти «Крок за кроком»

Мета і завдання. Нормативно-правове забезпечення. Аналіз програми всебічного розвитку дитини «Крок за кроком». Особливості планування та організації освітнього середовища за моделлю «Крок за кроком». Навчання через гру. Центри діяльності. Тематичне планування. Залучення сімей. Спостереження та оцінювання.

Основні поняття теми: всебічний розвиток, індивідуалізація, навчання через гру, форма спостережень, взаємодія з батьками, центри діяльності.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [[3, 5]

Тема 7. Модель початкової освіти «Росток»

Мета і завдання. Нормативно-правове забезпечення. Аналіз змісту освітньої програми «Росток». Особливості планування та організації освітнього середовища за моделлю початкової освіти «Росток». Інтерактивні форми і методи навчання: дослідницькі, інформаційні методи, холістичні методи, технології вирішення винахідницьких завдань, проектування і моделювання, навчальні ігри, візуалізації, інсценізації, екскурсії та спостереження, тощо.

Основні поняття теми: розвивальне навчання, екологізація освіти, інтеграція, активне формування.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Тема 8. Модель навчання академічно обдарованих учнів початкової школи «Інтелект України»

Мета і завдання. Нормативно-правове забезпечення. Принципи навчання академічно обдарованих учнів початкової школи. Структурні компоненти академічної обдарованості. Етапи розвитку академічної обдарованості в учнів початкової школи. Проектування змісту навчальної діяльності. Організаційні форми навчання.

Основні поняття теми: обдарованість, академічна обдарованість, проектування змісту навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5]

Змістовий модуль 2.

Зарубіжні моделі початкової освіти

Тема 9. Фінська модель початкової освіти

Структура початкової освіти у Фінляндії. Принципи фінської освіти: довіра, самостійність, рівноправ'я, співпраця. Предметно-модульний стандарт змісту початкової освіти Фінляндії. Особливості планування та організації освітнього процесу в початковій школі Фінляндії.

Основні поняття теми: принципи фінської освіти, предметно-модульний стандарт.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5, 6, 9, 12]

Тема 10. Моделі початкової освіти у Польщі

Два ступені шестирічної початкової школи (szkoła podstawowa): 1-3 класи (nauczanie początkowe) з інтегрованими заняттями та 4-6 класи із структурою занять у формі блоків. Особливості планування та організації освітнього процесу в початковій школі Польщі. Місце виховних програм (патріотичне та громадянське виховання, інформаційна культура) у блоковому навчанні. Інтегровані класи. Особливості описового оцінювання.

Основні поняття теми: інтегроване заняття, блоковий спосіб навчання, виховні програми, інтегровані класи.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5, 6, 7, 12]

Тема 11. Моделі початкової освіти в Німеччині

Структура початкової освіти Німеччини. Складові змісту початкової освіти Німеччини: загальнолюдські цінності та культура країни; охорона навколишнього середовища, збереження миру, права людини; техніка читання та культура мовлення; розширення навчальних програм через новий матеріал (вивчення правил дорожнього руху, статеве виховання); розвиток диференціації завдань; збільшення навчального часу і перерозподіл часу; врахування емоційної і соціальної стабільності дитини; забезпечення всебічного розвитку особистості; орієнтація на розвиток мислення і пізнавальних здібностей учнів під час модернізації навчальних планів, програм і підручників; розширення мережі факультативних дисциплін. Особливості планування та організації освітнього процесу в початковій школі Німеччини.

Основні поняття теми: індивідуальна диференціація занять, система диференційованих завдань, індивідуальний поділ навчального часу, інтеграція.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові[3, 4, 5, 6, 12]

Тема 12. Моделі початкової освіти в Естонії

П'ять стратегічних цілей естонської моделі освіти: змінене розуміння навчання, компетентні і мотивовані викладачі та директори шкіл, узгодженість між можливостями навчання протягом усього життя і потребами ринку праці, цифрова революція в безперервному навчанні, рівні можливості для безперервного навчання і зростання участі в навчанні. Особливості планування та організації освітнього процесу в початковій школі Естонії.

Основні поняття теми: змінене навчання, потреби ринку праці, безперервне навчання.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5, 6, 10, 12]

Тема 13. Моделі початкової освіти у Франції

Три навчальні цикли початкової школи Франції: материнська школа (цикл первинного навчання) та елементарна школа (цикл фундаментального навчання і цикл поглиблення). Реалізація принципу «молодша школа не може бути неуспішною». Диференціація педагогічних методів відповідно до потреб кожного учня. Цілі початкової освіти Франції: надання кожній дитині рівних шанси на успішне навчання та підготовку до інтеграції в суспільство; забезпечення опанування учнями фундаментальних знань і компетентностей, які є необхідними для подальшого навчання і професійного становлення; розвиток особистістю школяра, його творчих здібностей, інтересу до навчання, формування бажання та вміння вчитись; розвиток в учнів поваги і толерантності, які є основою прав людини, дотримання правил

громадського життя і ввічливості, а також виховування моральних та естетичних почуттів, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до себе та навколишнього світу; підтримка і розвиток індивідуальності дитини.

Основні поняття теми: цикли початкової школи, материнська школа, елементарна школа, цілі початкової освіти.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5, 6, 8, 12]

Тема 14. Моделі початкової освіти у Великій Британії

Три підсистеми освіти Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії: Англія та Уельс, Північна Ірландія та Шотландія. Особливості планування та організації освітнього процесу в початковій школі Великобританії. Характеристика двох циклів початкової освіти Великобританії (2 + 4).

Основні поняття теми: підсистеми освіти, цикли освіти.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [3, 5, 6, 12]

Тема 15. Моделі початкової освіти у США

Особливості планування та організації освітнього процесу в початкових школах (elementary school 1-6 класи) США. Комплексне і супутнє навчання. Предметна програма. Педоцентрична програма. Проблемна програма. Диференційований підхід в початкових школах США (поділ за здібностями).

Основні поняття теми: комплексне навчання, супутнє навчання, педоцентрична програма, проблемна програма, диференційований підхід.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Тема 16. Моделі початкової освіти в Японії

Свобода, індивідуальність, різноманітність – «три кити» школи Японії. Особливості планування та організації Elementary Schools (6 років навчання, з 6 до 12 років). Yutori (можливості для зростання) та Ikiru-Chikara (життєрадісність) – головне призначення школи. Нові національні стандарти навчальних програм (The new national curriculum standards) та їхня спрямованість на: гуманізацію, соціальну спрямованість, ідентифікацію себе як японця, який живе у міжнародній спільноті; розвиток здатності вчитися і мислити самостійно; розвиток індивідуальності особистості; заохочення шкіл до демонстрації винахідливості у розробленні унікальних освітніх форм активності, що роблять школу самобутньою.

Основні поняття теми: національні стандарти навчальних програм, гуманізація, соціальна спрямованість, розвиток індивідуальності.

Рекомендовані джерела

Основні [1, 2, 3, 4, 5]

Додаткові [2]

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів

Види діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування лекцій	1	2	2	2	2
Відвідування семінарських занять	1	1	1	1	1
Відвідування практичних занять	1	1	1	1	1
Робота на семінарському занятті	10	1	10	1	10
Робота на практичному занятті	10	1	10	1	10
Лабораторна робота (в тому числі допуск, виконання, захист)	10	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	2	10	2	10
Виконання модульної роботи	25				
Виконання ІНДЗ	30	-	-	-	-
Разом		8	34	8	34
Максимальна кількість балів		68			
Розрахунок коефіцієнта		0,68			

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин	Кількість балів
1	<i>Змістовий модуль 1. Вітчизняні моделі початкової освіти</i> Розробити модель інноваційного управління початковою школою	16	5
2	Скласти схему авторської освітньої моделі початкової школи	16	5
3	<i>Змістовий модуль 2. Зарубіжні моделі початкової освіти</i> Скласти таблицю порівняльного аналізу сучасних європейських моделей початкової освіти	16	5
4	Скласти схему моделі початкової освіти (на прикладі однієї із європейських країн)	16	5
	Разом	64	20

6.2.1. Критерії оцінювання самостійної роботи

Розроблена модель повинна включати подані в таблиці характеристики, кожна з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна оцінка за самостійну роботу – 5 балів.

№ з/п	Характеристики і критерії	Кількість балів
1	Цілі освіти	1
2	Зміст освіти	1
3	Форми, методи організації освітнього процесу	1
4	Освітнє середовище	1
5	Результат освіти	1

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання
Модульний контроль здійснюється у формі модульної контрольної роботи (тести). Модульний контроль включає 25 тестів, кожен з яких оцінюється в 1 бал. Максимальна оцінка за модульну контрольну роботу 25 балів.

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання
Семестрове оцінювання здійснюється у формі заліку на підставі набраних балів за всі види освітньої діяльності упродовж вивчення навчальної дисципліни.

- 6.5. Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю
- Сутність понять «модель», «моделювання».
 - Види моделювання.
 - Класифікація моделей за ознаками.
 - Основні етапи створення моделей.
 - Функції моделей.
 - Умови допустимості моделювання.
 - Модель освіти як державно-відомчої організації.
 - Модель розвивальної освіти (В. В. Давидов, В. В. Рубцов та ін.).
 - Традиційна модель освіти (Ж. Мажо, Л. Кро, Ж. Капель, Д. Равич, Ч. Фінн та ін.).
 - Раціоналістична модель освіти (П. Блум, Р. Ганьє, Б. Скіннер та ін.).
 - Феноменологічна модель освіти (А. Маслоу, А. Комбс, К. Роджерс та ін.).
 - Неінституціональна модель освіти (П. Гудман, І. Ілліч, Ж. Гудлед, Ф. Клейн, Дж. Холт, Л. Бернар й ін.).
 - Інноваційний потенціал ЗЗСО (початкова освіта): матеріально-фінансовий, особистісний, інноваційний.
 - Типи інноваційних освітніх систем: штучна, природна, змішана.
 - Етапи освітньої інновації керівника ЗЗСО (початкова освіта).
 - Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у початковій освіті. Прийняття рішення про нововведення в ЗЗСО (початкова освіта).
 - Модель початкової освіти НУШ.
 - Модель початкової освіти «Крок за кроком».
 - Модель початкової освіти «Росток».
 - Модель навчання академічно обдарованих учнів початкової школи «Інтелект України».

- Фінська модель початкової освіти.
- Моделі початкової освіти у Польщі.
- Моделі початкової освіти в Німеччині.
- Моделі початкової освіти в Естонії.
- Моделі початкової освіти у Франції.
- Моделі початкової освіти у Великій Британії.
- Моделі початкової освіти у США.
- Моделі початкової освіти в Японії.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100 – 90
Дуже добре	82 – 89
Добре	75 – 81
Задовільно	69 – 74
Достатньо	60 – 68
Незадовільно	0 – 59

7. Навчально-методична картка дисципліни

Разом 120 год.: лекції – 16 год., практичні заняття – 18 год., семінарські заняття – 14 год., самостійна робота – 64 год., модульний контроль – 8 год.

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модулі	ЗМІ								ЗМІІ							
Назва модуля	Вітчизняні моделі початкової освіти								Зарубіжні моделі початкової освіти							
К-сть балів за модуль	152								152							
Лекції	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Дати																
Теми лекцій (відвідування – 8 балів)		Традиційна класифікація моделей освіти		Інноваційна діяльність керівника ЗЗСО	Модель початкової освіти НУШ	Модель початкової освіти «Крок за кроком»			Фінська модель початкової освіти	Модель початкової освіти в Польщі	Модель початкової освіти в Німеччині			Модель початкової освіти у Великій Британії		
Теми семінарських занять (відвідування робота під час заняття) 7 +10*7=77 балів	Основи теорії моделювання	Традиційна класифікація моделей освіти	Сутність та особливості інноваційного ЗЗСО	Інноваційна діяльність керівника ЗЗСО					Фінська модель початкової освіти	Модель початкової освіти в Польщі	Модель початкової освіти в Німеччині					
Теми практичних занять (відвідування робота під час заняття) 9 +10*9=99 балів					Модель початкової освіти НУШ	Модель початкової освіти «Крок за кроком»	Модель початкової освіти «Росток»	Модель навчання «Інтелект України»				Модель початкової освіти в Естонії	Модель початкової освіти у Франції	Модель початкової освіти у Великій Британії	Модель початкової освіти в США	Модель початкової освіти в Японії
Самостійна робота (5*4=20б.)	Розробити модель інноваційного управління початковою школою 5 балів				Скласти схему авторської освітньої моделі початкової школи 5 балів				Скласти таблицю порівняльного аналізу сучасних європейських моделей початкової освіти 5 балів				Скласти схему моделі початкової освіти (на прикладі однієї з європейських країн) 5 балів			
Види поточного контролю																
Підсумковий контроль	Відв. лекцій – 4 б., практи. – 2 б., сем. – 2 б.; роб. на практи. – 20 б., роб. на сем. – 20 б., сам. роб. – 20 б. Разом – 68 балів. Коefіцієнт – 0,68															

8. Рекомендовані джерела

Основні

1. Волобуєва Т. Б. Сучасні освітні моделі. Інноваційні освітні системи: метод. посібник. Донецьк: Витоки, 2007. 64 с.
2. Мартинець Л. А. Сучасні моделі освіти: навч.-метод. посібник. 2-е вид., доповн. та переробл. Донецьк, 2015. 102 с.
3. Модель сучасної школи / укладач В. В. Григораш. Харків: Вид група «Основа», 2010. 288 с.
4. Ярова О. Початкова освіта в країнах Європейського Союзу: навч. посіб. Бердянськ: БДПУ, 2017. 199 с.
5. Ярова О. Тенденції розвитку початкової освіти в країнах Європейського Союзу (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): монографія. Київ: Педагогічна думка, 2018. – 434 с.

Додаткові

1. Гончарук М. Сучасні тенденції початкової школи Німеччини та їх вплив на освітні реформи в Україні. URL: <http://nus.org.ua/view/suchasni-tendentsiyi-rochatkovoyi-shkoly-nimechchyny-ta-yih-vplyv-na-osvitni-reformy-v-ukrayini/>
2. Громовий В. Опорний конспект про японську школу // Osvita.ua. URL: <http://osvita.ua/school/55204/>
3. Заболотна О. А. Теорія і практика альтернативної шкільної освіти у країнах Європейського Союзу: монографія. Умань: ФОП Жовтий, 2013. 372 с.
4. Кашуба О. М. Теоретичні основи організації навчального процесу в початкових школах Німеччини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед.наук : спец. 13.00.01 «Загальна педагогіка та історія педагогіки». Івано-Франківськ, 2001. 16 с.
5. Лавриченко Н. М. Сучасна початкова шкільна освіта у Європейському вимірі. *Початкова школа*. 2006. № 12. С. 51–54.
6. Локшина О. Зміст початкової освіти в країнах Європейського Союзу : спільні координати розвитку. *Початкова школа*. 2009. № 12. С. 1–5.
7. Павленко В.В. Становлення та розвиток системи освіти в Польщі // Українська полоністика: збірник наукових праць. Житомир – Bydgoszcz, 2015. Вип.12. С. 54–70. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/20362/1/Pavlenko.pdf>
8. Папіжук В. О. Наріжні питання реформування змісту навчання у початковій школі Франції. URL: http://eprints.zu.edu.ua/8343/1/правка%20стаття_поч_шк.pdf
9. Сім принципів фінської освіти / переклад Н. Білецької. URL: <https://starylev.com.ua/club/article/7-pryncypiv-finskoji-osvity>
10. Титиш Г. Як це у них. Естонський досвід реформи середньої освіти. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2016/06/13/213508/>
11. Ярова О. Сучасна початкова освіта Данії: здобутки та вектори розвитку. *Початкова школа*. 2013. № 12. С. 51–54.
12. Ярова О. Б. Моделі релігійної освіти молодших школярів у країнах Європейського Союзу. *Порівняльно-педагогічні студії*. 2014. № 1 (19). С. 72–80.